

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ФОНДОВОГО РИНКУ

Семикрас Вікторія Валеріївна,

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Львівського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»

e-mail: Semikras.viktoriya@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-1152-1798

Анотація. Розглянуто сутність самого поняття «фондовий ринок» та його основні особливості, окремо виділено загальні підходи до розуміння безпеки ринку цінних паперів. Систематизовано наявні погляди щодо сучасного стану ринку цінних паперів і його значення в контексті глобальних економічних процесів усередині країни. На підставі опрацьованого матеріалу наведено і конкретизовано фактори, що здатні безпосередньо визначати рівень безпеки ринку цінних паперів, а саме: політичні, економічні, соціальні, інформаційні, організаційно-технічні тощо. Крім того, запропоновано власну класифікацію різновидів фінансової безпеки фондового ринку і визначено на їхній підставі основні напрями впливу фондового ринку на соціально-економічну стабільність держави, розмежувавши їх за характерними ознаками. На підставі проведеної роботи було запропоновано поетапний алгоритм для досягнення безпеки фондового ринку, яка, у свою чергу, стане складовою ефективною і легітимною участі України у світовій економічній спільноті на правах рівноправного партнера.

Ключові слова: фінансовий ринок, фондовий ринок, ринок цінних паперів, фінансова безпека, безпека фондового ринку, глобалізація.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 5; бібл.: 20.

THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE FINANCIAL SECURITY OF THE STOCK MARKET

Semikras Viktoriya,

Ph. D. Student

Lviv Educational-Scientific Institute
of SHEI «Banking University»

e-mail: Semikras.viktoriya@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-1152-1798

Abstract. In the article are considered the essence of the concept of the stock market and its main features. As emphasized, the stock market is one of the most important parts of the economy of any country and Ukraine is no exception. The capital is distributed between industries within the state in the stock market and thus automates the regulation of investment processes. The level of economic development of the state depends directly on correct and efficient work of the stock market. The systematization of existing views on the issue can describe the actuality situation of the stock market and its meaning in the context of global economic processes in the country. On the other hand, the main condition of globalization is a direct link between the domestic securities market and the world stock market but points of view of domestic scientists does not provide a clear vision of the situation. Nevertheless, the issue of the implementation of generally accepted rules and the adaptation of existing laws of the world stock market is not a decisive condition for the exit from the crisis in this area. Up to this, is important to determining the current situation of the stock market and the prospects for its modernization, including of security of it's functioning. The article outlines general approaches to understanding the security of the stock market. Were identified two main areas of scientific thought up to the analyzed material in this area. Some authors emphasize the financial stability of subjects as exceptionally important for the security of the stock market. Others pay attention to the decisive influence of the rules and regulations. Its determines the behavior in this market and must be fulfilled by all its participants. In any case, issues of the stock market activity in general and in terms of certain aspects of the impact on the country's economic growth are clearly relevant for the scholars. Up to all material we propose in the article factors which are direct determine the level of security of the stock market, in particular: political, economic, social, informational, organizational and technical, etc. In addition, the author proposed his own classification of varieties of financial security of the stock market. Were determined the main directions of the impact of the stock market to the socio-economic stability of the state. Directions were classified according to characteristic features. Based on the work step-by-step algorithm was proposed to achieve the security of the stock market. It is would form part of the effective and legitimate participation of Ukraine in the world economic community as an equal partner.

Keywords: financial market, stock market, securities market, financial security, financial security of the stock market, globalization.

JEL Classification G180

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 5; bibl.: 20.

ПОНЯТИЕ И СУТЬ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ФОНДОВОГО РЫНКА

Семикрас Виктория Валериевна,

аспирант кафедры финансов, банковского дела и страхования

Львовского учебно-научного института

ГВУЗ «Университет банковского дела»

e-mail: Semikras.viktoriya@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-1152-1798

Аннотация. Рассмотрены сущность самого понятия «фондовый рынок» и его основные особенности, отдельно выделены общие подходы к пониманию безопасности рынка ценных бумаг. На основании проанализированного материала в этой сфере приведены и конкретизированы факторы, способные непосредственно определять уровень безопасности рынка ценных бумаг, а именно: политические, экономические, социальные, информационные, организационно-технические и др. Кроме того, предложено собственную классификацию разновидностей финансовой безопасности фондового рынка и определено на их основе главные направления влияния фондового рынка на социально-экономическую стабильность государства, разграничив их по характерным признакам. На основании проведенной работы был предложен поэтапный алгоритм для обеспечения безопасности фондового рынка, который, в свою очередь, станет составляющей эффективного и легитимного участия Украины в мировом экономическом сообществе на правах равноправного партнера.

Ключевые слова: финансовый рынок, фондовый рынок, рынок ценных бумаг, финансовая безопасность, безопасность фондового рынка, глобализация.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 5; bibl.: 20.

Вступ. Для здійснення структурної перебудови економіки і забезпечення економічного зростання в Україні на сучасному етапі постало питання пошуку дієвих інструментів залучення іноземних інвестиційних ресурсів. На цьому тлі проблема безпеки у сфері фінансових відносин набуває особливої актуальності і гостроти. І хоча при розробленні Стратегії національної безпеки з уваги законодавця цілком випали питання щодо фінансової безпеки та економічної захищеності фінансових ринків і процесів, вони все ж є чи не вирішальними для сучасного етапу розвитку національної економіки. Останнім часом активно транслюються гасла щодо потреби укріплення національного фінансового ринку, однак капітал продовжує безупинно «витікати» за кордон. Стає очевидною потреба в терміновій кваліфікованій модернізації національного ринку фінансів, бо без його ефективного функціонування досягти поставленої мети економічного зростання буде навіть не важко, а просто неможливо. Про це красномовно свідчать безліч прикладів зі світового досвіду інвестиційної діяльності. І все через те, що одна з найголовніших причин кризового стану економіки будь-якої держави — дефіцит грошей. І річ не лише і не стільки в тому, що грошей не вистачає, а в тому, що вони нераціонально перерозподілені між окремими суб'єктами всередині держави. А вирішення питання щодо грамотного розподілу грошових ресурсів належить саме до компетенції фінансового ринку.

Фінансовий ринок — це специфічна сфера економічних відносин, де відбувається купівля-продаж фінансових ресурсів. Фінансовий ринок охоплює ринок капіталів, ринок кредитів і ринок цінних паперів. Усі вони однаково важливі й потребують розгляду в рамках окремого дослідження. Наше ж присвячено підходам до розуміння і забезпечення фінансової безпеки фондового ринку.

Аналіз останніх досліджень і постановка проблеми. Сьогодні зацікавленість у процесах, що відбуваються на фондовому ринку, об'єктивно посилюється. Ринок цінних паперів як частина ринкової економіки перебуває в постійному нерозривному зв'язку з ринками товарів, праці і капіталів, соціальних послуг та природних ресурсів і забезпечує процес суспільного відтворення. Відповідно цей сектор, а особливо його безпечно функціонування, не може бути обділене увагою фахівців. Питання економічної та фінансової безпеки досліджують багато вчених, серед яких: В. К. Сенгачов, О. І. Барановський, А. А. Іванов, А. Е. Городецький, Л. О. Коковський, П. А. Колпаков, В. А. Міхалкін, О. І. Гапонюк, Є. Н. Кондрат тощо. Проблемами забезпечення фінансової безпеки займалися у своїх роботах В. Ю. Єдинак, В. В. Барабін, Е. А. Юмаєв тощо. Окремі аспекти питань, що пов'язані саме із фінансовою безпекою фондового ринку, розглядають С. А. Старшинін, П. Ю. Антонов, К. Б. Утраєв, Я. М. Миркін, Т. Б. Бердникова, Т. Є. Паєнтко, Т. В. Поплавська.

Однак, попри проробленість теми, більшість досліджень має здебільшого прикладний характер, присвячені вони якійсь одній певній проблемі чи акцентують увагу на певних фінансових інструментах функціонування ринку цінних паперів. Разом із тим мало вивченими і розробленими лишаються механізми й методичні основи економічної та особливо фінансової безпеки функціонування національного фондового ринку, протидія криміналізації відносин у рамках цього процесу та особливостям впливу фінансової безпеки фондового ринку на економічну безпеку держави взагалі. Недостатня розробленість окреслених питань визначає актуальність обраної теми дослідження.

Результати дослідження. Як складова фінансового ринку, фондовий ринок має тісні взаємини з іншими його сегментами. Безпосередній зв'язок спостерігається з ринком позичкового капіталу, оскільки часто отримання кредитних коштів пов'язане з операціями на ринку цінних паперів. Ринки золота і валюти також тісно пов'язані з фондовим ринком, бо їхні курси залежні від котирувань цінних паперів. У разі зростання вартості валюти чи золота відповідно змінюються і котирування за цінними паперами. Причому така залежність може бути як прямо, так і обернено пропорційною, і тому завжди залежить від ситуації на фінансовому ринку, а саме наявності чи відсутності альтернативних фінансових вкладень. Таким чином, фондовий ринок є однією із найважливіших складових національної ринкової економіки, а з другого — постає

виключним посередником між світовою та іноземною інвестиційною діяльністю. Цілком природно і те, що у зв'язку з актуальністю проблематики останнім часом з'являється багато вітчизняної і зарубіжної літератури, присвяченої фондовому ринку. Причому погляди на суть і значення цього фінансового інституту помітно відрізняються. То ж варто наголосити на тому, що сьогодні науковці не мають єдиної позиції з цього питання. Деякі наполягають на тому, що поняття «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок» ототожнювати некоректно. Причина проста — фондовий ринок, на їхню думку, є лише одним із сегментів ринку цінних паперів, куди входить ще й ринок комерційних цінних паперів. Інші абсолютно впевнені в тому, що на сучасному етапі ці поняття є тотожними. Обґрунтування теж раціональне: відсутність чіткого розмежування між короткотерміновими і довготерміновими цінними паперами. Іншими словами, у сучасних торгах одночасно беруть участь як класичні довготермінові цінні папери (акції і облигації), так і короткострокові, а також інші інструменти грошового ринку і навіть деривативи. Ми також дотримуємось такої думки.

Термін «фондовий ринок» походить від французького слова *found* чи англійського *fund*. Одним зі значень якого є «грошовий капітал». До речі, саме в такому значенні воно увійшло в багато мов, у тому числі й українську, як слово іншомовного походження. Спробуємо розібратися, що під цим терміном розуміють дослідники проблематики і законодавець (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до розуміння фондового ринку

Джерело, автор	Визначення
ЗУ «Про цінні папери і фондовий ринок» [1, с. 268]	Сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних фінансових інструментів, тобто деривативів
Барановський О. І. [2, с. 609]	Ототожнює поняття ринку цінних паперів і фондового ринку і наголошує на сучасній тенденції зникнення межі між довготерміновими і короткотерміновими цінними паперами. Це означає, що в торгах, крім акцій та облигацій, беруть участь також інструменти грошового ринку і деривативи
Торкановський В. С. [3, с. 7, 9]	Визначає фондовий ринок як ринок цінних паперів, здійснюваний фондовими біржами. У цьому підході ринок цінних паперів і фондовий ринок співвідносяться відповідно як ціле і частина
Батяєва Т. А., Столяров І. І. [4, с. 304]	Науковці ототожнюють поняття фондового ринку і ринку цінних паперів і наголошують на посередницькій ролі фондового ринку при переміщенні тимчасово вільних коштів від інвесторів до емітентів цінних паперів
Іванов О. А. [5, с. 147]	Фондовий ринок відіграє визначну роль у ринковій економіці і сприяє акумулюванню та перерозподілу грошових коштів у найбільш вигідні сфери, опосередковуючи стосунки між суб'єктами економіки
Базилевич В. Д. [6, с. 20]	Ринок цінних паперів ототожнює з фондовим ринком і визначає його як інститут, що забезпечує купівлю-продаж цінних паперів. Іншими словами, фондовий ринок, на думку автора — це система економічних і правових відносин, що пов'язана з випуском та обігом цінних паперів
Галанов В. А. [7, с. 191]	У широкому розумінні ринок цінних паперів і фондовий ринок ототожнюється, хоча автор робить наголос на тому, що у вузькому розумінні поняття «фондовий ринок» охоплює лише цінні папери корпорацій
Миркін Я. М. [8, с. 100]	Зазначає тотожність понять «ринок цінних паперів» і «фондовий ринок», визначаючи їх як сегмент грошового ринку і ринку капіталів
Бердникова Т. Б. [9, с. 30]	Ототожнює поняття фондового ринку і ринку цінних паперів та вказує на його виключну роль для соціально-економічного розвитку держави. Фондовий ринок є особливим видом фінансово-правових відносин з приводу купівлі-продажу цінних паперів, що стимулює мобілізацію капіталів і забезпечує перерозподіл вільних коштів

Примітка. Складено автором.

Аналізуючи наведені визначення, можна дійти висновку, що на сучасному етапі фінансові потоки характеризуються певною відірваністю від виробничих циклів і перебувають не у вартісному, а радше у віртуальному просторі. З другого боку, вони наповнюють змістом мінову вартість. Таким чином, поглиблення процесу відходу від еквівалентного обміну і перехід фінансових потоків до спекулятивного капіталу формує якісно нову з економічного погляду ситуацію, коли фінансовий менеджмент отримує можливість управління світовими фінансовими активами.

Дотримання балансу між відтворювальними фінансами, що опосередковують інвестиційну діяльність, і фінансами віртуальними, що опосередковують частково світовий фінансовий ринок, має виключне значення для забезпечення отримання національного прибутку.

Неправильне розмежування реальних і віртуальних фінансів неминуче призводить до накопичення зовнішнього боргу і створює безпосередню загрозу фінансовій, а отже, і економічній безпеці країни [10].

Фондовий ринок є однією з найважливіших складових того-таки ринку віртуальних фінансів, на якому обертаються цінні й корпоративні цінні папери й укладаються найважливіші інвестиційні угоди. Ідеться, окрім традиційних, також про ті сектори економіки, які сьогодні експерти в один голос називають такими, що не дають очікуваний «feet back», або, говорячи простіше, дохід [11, с. 10]. Відповідно, є очевидним, що фондовий ринок стає флагманом нової економічної епохи, а це одночасно робить його дуже могутнім

і дуже вразливим до факторів стороннього, не завжди добросовісного втручання.

У рамках державного механізму вже вироблено низку підходів і процедур до гарантування або принаймні спроб гарантування безпеки в матеріальній сфері: виробництві, сільському господарстві, промисловості тощо.

Ситуація у сфері нематеріальній набагато складніша, бо тут захищати доводиться те, що складно досягнути, щось, що номінально є, а фактично неосяжне: авторські права, об'єкти інтелектуальної власності і, звичайно, ринок, на якому обертаються цінні папери. Однак механізми гарантування фінансової безпеки тут навіть важливіші, бо, на відміну від матеріальної сфери, тут поле для зловживань значно ширше і наслідки можуть стати набагато згубнішими. І цей факт, напевне, свідчить про необхідність вивчення сучасної практики і створення дієвої системи заходів щодо захисту всіх процесів усередині цього складного механізму від внутрішніх і зовнішніх загроз.

У тому числі важливою і навіть пріоритетною для держави має стати робота щодо запобігання зловживанням на фондовому ринку. Ця актуальна проблематика стала темою нашого наукового дослідження, бо безпека є однією з наріжних вимог для нормальної життєдіяльності будь-якого утворення — від глобального, як держава, до спеціального, як фондовий ринок.

Оскільки погляди на природу фондового ринку не є однозначними і питання щодо її розуміння є досить дискусійним у наукових колах, вважаємо за доцільне провести класифікацію підходів (табл. 2).

Таблиця 2

Підходи до розуміння фінансової безпеки фондового ринку

Джерело, автор	Визначення
Герасименко О. М. [12, с. 9]	<i>Економічна безпека розглядається як безпосередня форма прояву загрози, що має ймовірне математичне значення. Це означає, що критерії безпеки, у тому числі й критерії безпеки фондового ринку, завжди залежать від певних показників та індикаторів і можуть бути прораховані</i>
Іванов А. А. [5, С. 29]	Безпека фондового ринку — це такий стан його сегментів та інститутів, за якого гарантується захист з боку держави і саморегульованих організацій і гармонійний розвиток фінансової системи і всіх фінансових відносин і процесів у державі
Паєнтко Т. В., Поплавська М. В. [13, с. 217]	Безпека фондового ринку — стан, що базується перш за все на обсязі його капіталізації. Рівень капіталізації дозволяє забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, інститутів спільного інвестування, посередників і консультантів, а також реєстраторів, депозитаріїв і зберігачів
Ладюк О. Д. [14]	Безпека фондового ринку разом із страховим віднесена за класифікацією до небанківського фінансового сектору. І саме для безпеки фондового ринку капіталізація має бути на тому рівні, що сприятиме досягненню стійкого фінансового стану емітентів. Однак разом із цим професор наголошує і на виключній важливості заходів захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, визнаючи тим самим, що самого таки фінансування для порядку і безпеки все ж замало, потрібен грамотний контроль і чітко виписані правила поведінки
Махмудов О. Г. [15, с. 143]	Окрім іншого, визначає наріжною характеристикою безпеки фондового ринку наявність на ньому пайових інвестиційних фондів, що дають можливість невеликим приватним інвесторам мати доступ до високоприбуткового ринку, як це відбувається, скажімо, у США. Він же наголошує на тому, що органам контролю потрібно вести постійний моніторинг загроз, що постають у цьому секторі. Це значно полегшує завдання розробки і своєчасного впровадження нейтралізуючих негативний вплив заходів
Уваров О., Фоміна Л. [16]	Безпека ринку цінних паперів — сукупність законодавчих, правозастосовчих і регулятивних заходів, що використовуються державою, її інститутами та конкретними учасниками для захисту своїх інтересів. Причому автори наголошують на тому, що безпеку ринку цінних паперів доцільно розглядати за сегментами на основі класифікаційних ознак
Барановський О. І. [2, с. 613]	Фінансова безпека фондового ринку — це оптимальний обсяг його капіталізації (з огляду на цінні папери, їхню структуру, дохідність і рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників, покупців, організаторів торгівлі, торгівців, інститутів спільного інвестування, брокерів, консультантів, реєстраторів, депозитаріїв, зберігачів, галузей господарського комплексу, регіонів і держави загалом

Джерело, автор	Визначення
Старшинін С. А. [17, с. 25]	Економічна безпека ринку цінних паперів — це такий стан усіх сегментів і учасників фондового ринку, за якого мінімізуються впливи внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечується гарантований захист інтересів усіх учасників ринку на основі створення ефективної системи його регулювання, розвитку ринкової інфраструктури, вільного доступу до зацікавлених осіб до інформації про ринок, що зумовлює створення адекватного механізму міжгалузевого і міжрегіонального «переливання» капіталу
Гафурова Г. Т. [18, с. 18]	Для існування безпечного простору на фондовому ринку потрібно створити сприятливі умови для залучення у процес фізичних осіб, зменшивши тим самим вагу і роль на ринку спекулятивного капіталу

Примітка. Складено автором.

Аналізуючи наведені погляди науковців, бачимо, що більшість авторів наголошують на тому, що саме нестабільність фінансового стану будь-якого суб'єкта фондового ринку або їхніх груп є індикатором незадовільного рівня його безпеки. З цією позицією не можна погодитись однозначно. З одного боку фінансовий стан, безперечно, важлива характеристика і рівень капіталізації має значення для ефективності функціонування фондового ринку, однак це не єдина і точно не вирішальна вимога до його безпеки. Звертаємось до поглядів науковців, що зазначають виключну важливість відповідних норм і правил, згідно з якими фондовий ринок функціонує. Правила ці, зазвичай, виписані державою в законодавчих і підзаконних актах. Їхнє виконання контролює держава в особі органів контролю. Те, наскільки безпечним є середовище на фондовому ринку, теж більшою мірою залежить від установлених правил гри і «якості влади».

Під «якістю влади» ми розуміємо професійні характеристики представників органів державної влади та управління, рівень їхньої фахової підготовки, швидкість і якість виконання поставлених завдань, сучасність навичок у тій чи іншій сфері, готовність і вміння працювати в команді й досягати поставленої мети в певному сегменті функціонування державного механізму.

«Якість влади» є важливою характеристикою для оцінки її ефективності, особливо у сфері фінансо-

вої безпеки. На основі запропонованих визначень і враховуючи всі важливі, на нашу думку, характеристики, пропонуємо власний підхід до розуміння поняття фінансової безпеки фондового ринку.

Фінансова безпека фондового ринку — це особливий законодавчо врегульований і підконтрольний державі стан ринку цінних паперів, що є фінансово задовільним для всіх його суб'єктів і сприятливим щодо захисту їхніх прав і законних інтересів.

Цілком очевидно, що, насправді, це ідеал, до якого варто прагнути. У реальності цей порядок часто піддається масованим атакам з боку несприятливих обставин, що створюють проблеми і становлять загрозу для фінансової безпеки фондового ринку в цілому та окремих його сегментів зокрема. Загроза ця часто приходить із різних джерел і для розроблення індивідуальної системи заходів дуже важлива правильна класифікація видів фінансової безпеки фондового ринку. Кожен різновид потребує окремої уваги і специфічного захисту через створення на ринку цінних паперів правил гри, що сприйматимуться учасниками як прецедент. Однак, аби правильно побудувати систему оборони, варто зрозуміти, звідки походить загроза.

Іншими словами, слід окреслити сферу впливу, а для цього розмежувати фінансову безпеку фондового ринку за класифікаційними ознаками. У табл. 3 спробуємо таку класифікацію здійснити.

Таблиця 3

Різновиди фінансової безпеки фондового ринку

Класифікаційна ознака	Різнovid ФБ ФР
Характер економіки	Командно-розподільчої економіки, перехідної економіки, ринкової економіки
Економічний режим	Звичайного режиму і надзвичайного режиму
Характер побудови	Стратегічна і тактична
Строк дії	Постійна і тимчасова
Спосіб підтримання	Примусова і добровільна
Рівень надійності	Надійна, частково надійна, ненадійна
Ступінь повноти	Абсолютна і фрагментарна
Рівень безпеки	Очікувана і фактична
Ступінь поширення	Міжнародна, національна, регіональна, локальна
Сфера впливу	Внутрішня і зовнішня
Характер дії	Постійна і тимчасова
Суб'єкти ФР	Емітентів, інвесторів, посередників, регулятивних органів та суб'єктів, що обслуговують ринок
Об'єкти	Цінних паперів, операцій із цінними паперами
Інвестиційні потреби	Емісійна, дивідендна, запозичень і повернення коштів

Закінчення табл. 3

Класифікаційна ознака	Різновид ФБ ФР
Рівень достатності	Достатня, задовільна, відповідна, надмірна
Режим доступу до інформації	Загальна, вибрана, виключна
Ступінь стійкості	Стійка, недостатньо стійка, нестійка
Ступінь збалансованості	Добре збалансована, недостатньо збалансована, незбалансована
Обсяг цінних паперів	Універсальна, категоріальна, специфічна
Характерні особливості	Звичайна, специфічна
Традиційні риси	Традиційна, нетрадиційна
Рівень забезпечення	Забезпечена, частково забезпечена, незабезпечена
Нормативно-правова регламентація	Регламентована, частково регламентована, нерегламентована
Рівень автоматизації	Автоматизована, автоматизована за сегментами, не автоматизована

Примітка. Складено автором.

Наведена класифікація є широкою, однак не вичерпною. Залежно від окремих обставин і процесів можна виділяти нові, не менш актуальні різновиди фінансової безпеки фондового ринку, які потребують створення дієвого механізму захисту. Розроблення заходів для створення такого механізму слід розпочати

з виявлення глобальних причин, що безпосередньо і не завжди позитивно впливають на фінансову безпеку фондового ринку.

У результаті групування отримуємо перелік факторів, що можуть справляти негативний вплив на фінансову безпеку фондового ринку (табл. 4).

Таблиця 4

Негативний вплив на фінансову безпеку фондового ринку

Фактори	Вплив на ФБ ФР
Політичні	Відсутність галузевого законодавства, політична демагогія
Економічні	Відсутність збалансованості між попитом і пропозицією; невідповідність ринкової капіталізації акцій та їхньої реальної вартості; диспропорція у розвитку ФР центру і регіонів
Соціальні	Слабка мотивація інвестиційної активності малого і середнього бізнесу, фінансова безграмотність потенційних інвесторів
Інформаційні	Відсутність статистичних даних, недостатня прозорість
Організаційно-технічні	Відсутність інфраструктури, недосконалість стандартів і регламентів фондових операцій

Примітка. Складено автором.

Аналізуючи наведені фактори, можна зробити висновки, що з огляду на характеристики особливо гостро питання безпечного функціонування фондового ринку постає для країн з економікою, що трансформуються. Тут ідеться головним чином про виключну роль ринку цінних паперів саме для держави, бо він постає чи не єдиним посередником у залученні фінансових інвестицій, конче потрібних для реалізації державних програм, що, у свою чергу, є основою для соціально-економічного розвитку держави. Важливість цього фінансового інституту підтверджується навіть тим, що безпека фінансових ринків, поряд із фінансовою

безпекою суб'єктів господарювання, домашніх господарств і грошово-кредитної сфери, віднесена до структури фінансової безпеки держави [19, с. 23] і серед інших складових внесена до Методичних рекомендацій оцінки рівня економічної безпеки держави [20, с. 42]. Виходячи із серйозності процесів, що відбуваються в результаті купівлі-продажу цінних паперів, і значення наслідків, до яких може призвести відсутність контролю в цій сфері, можна говорити про те, що економічна безпека держави і рівень її соціально-економічного розвитку безпосередньо залежні від рівня розвитку і ступеня безпеки фондового ринку (табл. 5).

Таблиця 5

Вплив фондового ринку на соціально-економічну стабільність держави

Ознака ФР	Характер прояву	Можливий вплив
Універсальність	Цінні папери постають у формі віртуального капіталу — еквіваленту грошей. Облігації, векселі та сертифікати — опосередковують боргові зобов'язання, акції — підтверджують пайову участь, деривативи фіксують конкретні умовні зобов'язання	Активне використання різних видів цінних паперів значно поживляє процес соціально-економічного розвитку
Загальність	ЦП наявні в усіх сферах, формах і рівнях економічної діяльності, в усіх галузях та на всій території	ФР забезпечує збалансоване «переливання» капіталу між окремими галузями, територіями і сферами діяльності

Ознака ФР	Характер прояву	Можливий вплив
Масовість	Велика кількість ЦП і значний перелік одночасних операцій	Залучення тимчасово вільних грошових ресурсів національних і зарубіжних інвесторів
Динамічність	Швидке нарощування темпів фондових операцій, розвиток різних фінансових інструментів	Розв'язання конкретних проблем соціально-економічного розвитку
Активність	Швидке реагування на процеси в політичній, економічній і соціальній сферах	Чутливість ринку дає можливість відстежувати точки провалів та успіхів
Мобільність	Технології фондових операцій, що постійно оновлюються, Інтернет-трейдингу, торги на біржі в режимі реального часу	Реакція на новини відбувається негайно, що може здійснити як стабілізувальний, так і дестабілізувальний вплив на соціально-економічний розвиток
Демократичність	Дає можливість вільного вибору для потенційного інвестора	Залучення інвестицій для реалізації соціально-економічних програм
Мінливість	Відчутна нестабільність під одночасним впливом багатьох різнонаправлених факторів визначає певну ризикованість інвестицій у ЦП	Коливання ринку ЦП залежно від вправності керівництва процесом можуть призводити або до неминучої загальноекономічної флуктуації, або до позитивних змін
Різноманітність і єдність	Розмаїття емітентів, інвесторів-посередників та фондових операцій	Множинність форм і видів операцій дозволяють ефективно вирішувати безліч питань соціально-економічного розвитку

Джерело: Бердникова Т. Б. Модернизация безопасности национального фондового рынка / Т. Б. Бердникова // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. — Москва : Изд. «Ассоциация независимых экспертов», «Центр изучения кризисного общества», 2010. — С. 33.

Висновки. З огляду на тісний зв'язок між фондовим ринком і економічними процесами всередині держави стає очевидним, наскільки важливий гармонійний розвиток національного ринку цінних паперів і створення комплексного алгоритму гарантування його безпеки. Причому, як з позиції всіх його учасників, так, звичайно, і процесів, що відбуваються всередині цього складного і важливого фінансового інституту.

У цілому, алгоритм безпеки фондового ринку має включати такі важливі етапи.

Обрання моделі розвитку національного фондового ринку із ефективною взаємодією центру і регіонів.

Розроблення національної доктрини розвитку фондового ринку України із зазначення прав і обов'язків його учасників.

Розроблення стратегії і тактики збалансування інвестиційного попиту.

Розроблення єдиної методики і системи моделей оцінки цінних паперів.

Вироблення стандартів фондових операцій.

На сучасному етапі стрімкого розвитку світової економіки слід розуміти, що для нашої країни позитивні зрушення соціально-економічного характеру стануть можливими лише за умови повноправної, легітимної й ефективної участі у світовій економічній спільноті на правах рівноправного партнера. А це стане можливим у тому числі й за умови грамотного управління процесами всередині складного фінансового механізму під назвою «фондовий ринок», реалізації основних напрямів його стратегічної перебудови і, звичайно, гарантування безпечного функціонування.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 31. — Ст. 268.
2. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. / О. І. Барановський. — Київ : УБС НБУ, 2014. — Т. 2 : Безпека фінансових інститутів.
3. Рынок ценных бумаг и его финансовые институты : учебное пособие / под ред. В. С. Таркановского. — Санкт-Петербург : АОЛ «Комплект», 1994.
4. Батяева Т. А. Рынок ценных бумаг : учеб. пособие / Т. А. Батяева, И. И. Столяров. — Москва : ИНФРА-М, 2006. — 304 с.
5. Иванов А. А. Фондовый рынок как фактор влияния на экономическую безопасность страны : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец 08.00.05 — экономика и управление народным хозяйством (экономическая безопасность). — Москва, 2007.
6. Цінні папери : підручник / В. Д. Базилевич, В. М. Шелудько, Н. В. Ковтун та ін. ; за ред. В. Д. Базилевича. — Київ : Знання, 2011.
7. Рынок ценных бумаг : учебник / под ред. В. А. Галанова, А. И. Басова. — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : Финансы и статистика, 2006.
8. Миркин Я. М. Ценные бумаги и фондовый рынок / Я. М. Миркин. — Москва : Перспектива, 1995.
9. Бердникова Т. Б. Модернизация безопасности национального фондового рынка / Т. Б. Бердникова // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. — Москва : Изд. «Ассоциация независимых экспертов», «Центр изучения кризисного общества», 2010.

10. Кочетов Э. Геоэкономика: финансы реальные и виртуальные (финансовый дуализм и его правовые аспекты) / Э. Кочетов, Г. Петрова // Общество и экономика. — Москва, 2000. — № 1.
11. Государство и рынок: американская модель : монография ученых США и Канады. — Москва : АНКЛ, 1999.
12. Герасименко О. М. Індикатори оцінки стану економічної безпеки торговців цінними паперами : монографія / О. М. Герасименко. — Черкаси : ТОВ «Маклаут», 2012.
13. Паентко Т. В. Безпека фондового ринку в контексті зміцнення фінансової безпеки держави / Т. В. Паентко, М. В. Поплавська // Збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України. — 2011. — № 2.
14. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників [Електронний ресурс] / О. Д. Ладюк // Ефективна економіка. — 2016. — № 11. — Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.
15. Махмудов О. Г. Управління інвестиційними процесами в період виходу економіки з рецесії : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец 08.02.03 — організація управління, планування та регулювання економікою. — Київ, 2001.
16. Уваров О. Обеспечение безопасности рынка ценных бумаг России [Электронный ресурс] / О. Уваров, Л. Фомина // Рынок ценных бумаг. — 1998. — № 17. — Режим доступа : <http://old.rcb.ru/archive/articles.asp?id=602>.
17. Старшинин С. А. Совершенствование регулирования российского рынка ценных бумаг как фактор обеспечения его экономической безопасности страны: : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 — финансы, денежное обращение и кредит. — Москва, 2011.
18. Гафурова Г. Т. Государственное регулирование рынка ценных бумаг России в современных условиях: : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.01 — экономическая теория. — Чебоксары, 2010.
19. Пластун О. Л. Розвиток системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 — гроші, фінанси і кредит. — Суми, 2007.
20. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. акад. НАН України С. І. Пірожкова. — Київ : НІМБ, 2003.

References

1. Verkhovna Rady Ukrainy. (2006). Zakon Ukrainy «Pro tsinni papery ta fondovyi rynek» vid 23.02.2006 № 3480-IV [The Law of Ukraine «On Securities and the Stock Market» dated February 23, 2006 № 3480-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 31, 268 [in Ukrainian].
2. Baranovskyi, O. I. (2014). *Filosofiiia bezpeky [The philosophy of security]*. Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].
3. Tarkanovskij, V. S. (Ed.). (1994). *Rynok cennyh bumag i ego finansovye instituty [The securities of the market and its financial institutions]*. Saint Petersburg: AOL «Komplekt» [in Russian].
4. Batyaeva, T. A., & Stolyarov, I. I. (2006). *Rynok cennyh bumag [Securities Market]*. Moscow: INFRA-M [in Russian].
5. Ivanov, O. A. (2007). Fondovij rynek kak faktor vliyaniya na ekonomicheskuyu bezopasnost' strany [Stock market as a factor of influence to the economic security of the country]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
6. Bazylevych, V. D. (Ed.), Sheludko, V. M., & Kovtun, N. V. (et al.). (2011). *Tsinni papery [Securities]*. Kyiv: Znannya [in Ukrainian].
7. Galanov, V. A., & Basov, A. I. (Eds.). (2006). *Rinok cennyh bumag [Securities Market]*. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].
8. Mirkin, Ya. M. (1995). *Cennye bumagi i fondovij rynek [Securities and stock market]*. Moscow: Perspektiva [in Russian].
9. Berdnikova, T. B. (2010). Modernizaciya bezopasnosti nacional'nogo fondovogo rynka [Modernization of the security of the national stock market]. *Problemyj analiz i gosudarstvenno-upravlencheskoe proektirovanie — Problem analysis and state management design*. Moscow [in Russian].
10. Kochetov, E., & Petrova, G. (2000). Geoekonomika: finansy real'nye i virtual'nye (finansovij dualizm i ego pravovye aspekty) [Geo-economics: real and virtual finances (financial dualism and its legal aspects)]. *Obshchestvo i ekonomika — Society and Economics*, 1. Moscow [in Russian].
11. *Gosudarstvo i rynek: amerikanskaya model' [State and Market: American Model]*. (1999). Moscow: ANKIL [in Russian].
12. Herasymenko, O. M. (2012). *Indykatory otsinky stanu ekonomichnoi bezpeky torhovtsiv tsinnymy paperyamy [Indicators of the assessment of the state of economic security of securities traders]*. Cherkasy: Maclaut Ltd [in Ukrainian].
13. Paientko, T. V., & Poplavskaya, M. V. (2011). Bezpeka fondovoho rynku v konteksti zmitsnennia finansovoi bezpeky derzhavy [Security of the stock market in the context of strengthening of the financial security of

- the state]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy — Collection of non-government works of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, 2 [in Ukrainian].
14. Ladiuk, O. D. (2016). Finansova bezpeka: kharakterystyka skladnykiv [Finance safety: characteristic of components]. *Efektivna ekonomika — Effective economy*, 11. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280> [in Ukrainian].
 15. Makhmudov, O. G. (2001). Upravlinnia investytsiinymy protsesamy v period vykhodu ekonomiky z retsesii [Managing investment process in the period of the executive process recession]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
 16. Uvarov, O., & Fomina, L. (1998). Obespechenie bezopasnosti rynku cennyh bumag Rossii [Securing the security of the Russian securities market]. *Rynok cennyh bumag — Securities Market Magazine*, 17. Retrieved from <http://old.rcb.ru/archive/articles.asp?id=602> [in Russian].
 17. Starshinin, S. A. (2011). Sovershentvovanie regulirovaniya rossijskogo rynku cennyh bumag kak faktor obecpecheniya ego ekonomicheskoy bezopasnosti strany [Perfecting of the regulation of the Russian securities market as a factor in ensuring its economic security in the country]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
 18. Gafurova, G. T. (2010). Gosudarstvennoe regulirovanie rynku cennyh bumag Rossii v sovremennykh usloviyah [State regulation of the securities market of Russia in modern conditions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Cheboksary [in Russian].
 19. Plastun, O. L. (2007). Rozvytok systemy finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva sfery materialnoho vyrobnytstva [Development of systems of financial security of subjects of entrepreneurship in the sphere of material production]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sumy [in Ukrainian].
 20. Pirozhkov, S. I. (Ed.). (2003). *Metodychni rekomendatsii shchodo otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Methodological recommendations for assessing the level of economic security in Ukraine]*. Kyiv: NIMB [in Ukrainian].